

ВІДГУК
офіційного опонента
докторки економічних наук, професорки
ПАТИКИ Наталії Іванівни
на дисертаційну роботу Жебка Олександра Олеговича
на тему «Моделювання зростання потенціалу забезпечення продовольчої
безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність обраної теми дослідження

Забезпечення продовольчої безпеки в умовах широкомасштабної збройної агресії є одним із найгостріших викликів для економіки України. Руйнування виробничої, переробної та логістичної інфраструктури аграрного сектору та системне погіршення індикаторів продовольчої безпеки зумовлюють потребу в науково обґрунтованому інструментарії оцінювання й прогнозування відповідних процесів. У цьому контексті тема дисертації О. О. Жебка, присвячена моделюванню зростання виробничо-збутового потенціалу аграрної сфери у контексті забезпечення продовольчої безпеки, є актуальною і своєчасною.

2. Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Миколаївського національного аграрного університету «Економічна безпека України в умовах глобалізації: імперативи забезпечення, відтворення потенціалу у кризових умовах» (державний реєстраційний номер 0123U101230, 2023–2027 рр.). Такий зв'язок з тематикою наукових досліджень університету підтверджує обґрунтованість вибору напряму дослідження.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та новизна

Результати ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Жебка Олександра Олеговича, виконаної на тему «Моделювання зростання потенціалу забезпечення продовольчої безпеки України», дозволяють

констатувати існування достатнього рівня обґрунтованості викладених у ній наукових положень, висновків і рекомендацій, досягнення автором дослідження поставленої мети і належного розв'язання визначених завдань. Дисертантом послідовно вирішено завдання, що охоплюють уточнення теоретичних засад потенціалу, систематизацію моделей продовольчої безпеки, розроблення методики оцінювання впливу складових потенціалу на індикатори, аналітичний моніторинг ринку та зовнішньоторговельної діяльності, оцінку стану продовольчої безпеки та побудову прогнозів.

В цілому можуть бути виокремлені такі найбільш значущі результати, які мають наукову новизну:

запропоновано модель оцінювання виробничо-збутового потенціалу аграрної сфери шляхом інтеграції потенціалів виробництва, переробки, зберігання та постачання у два взаємопов'язані компоненти – виробничий і збутовий (с. 33-35, 37, 39, 41, 43), із кількісним урахуванням міжгалузевих зв'язків за моделлю Леонтьєва та інноваційної активності аграрного сектору (с. 66-70);

розроблено методичний підхід до оцінювання виробничо-збутового потенціалу аграрної сфери в умовах воєнного стану, що поєднує декомпозицію потенціалу на складові розвитку та відновлення, сценарне коригування й ансамблеве прогнозування на основі моделей ETS, ARIMA та екстраполяції (розділ 3, п. 3.2).

Науковий інтерес представляють також удосконалені дисертантом сценарний підхід до прогнозування індикаторів продовольчої безпеки на основі ансамблю оптимальних моделей часових рядів із коригуванням прогнозів за трьома альтернативними траєкторіями розвитку, а також підходи до визначення результативності державного регулювання продовольчої безпеки шляхом порівняння динаміки виробничо-збутового потенціалу аграрної сфери й результуючих індикаторів продовольчої безпеки (с. 199-217), що дало змогу виявити їх реакцію на структурні шоки та найбільш вразливі ланки потенціалу.

Важливим результатом дослідження стало поглиблення й удосконалення методики інтегральної оцінки внеску державної підтримки у розвиток і відновлення виробничо-збутового потенціалу аграрної сфери та зміцнення продовольчої безпеки України з урахуванням сценарних умов (с. 148-156).

Науковий інтерес становить запропонована автором ідентифікація резервів розвитку внутрішнього продовольчого ринку України шляхом модернізації виробництва, розмінування земель, розвитку органічного сектору, оптимізації логістики та поглиблення переробки продукції (с. 106, 141, 143).

Достовірність результатів забезпечується використанням офіційних статистичних джерел.

4. Практичне значення отриманих результатів

Під час проведеного дослідження були отримані результати, узагальнені в пропозиціях та рекомендаціях, що можуть бути використані в процесі обґрунтування та прийняття управлінських рішень державними органами управління, органами місцевого самоврядування при розробленні та реалізації напрямів, механізмів, інструментів забезпечення продовольчої безпеки України та зростання її потенціалу. Пропозиції, викладені у дисертації, також можуть використовуватися вищими навчальними закладами.

Практичне значення результатів підтверджується їх упровадженням у навчальний процес Миколаївського національного аграрного університету (довідка № 27-18/830 від 22.06.2026) та схваленням Департаментом економічного розвитку та регіональної політики Миколаївської обласної військової адміністрації (довідка № 374/12-01.01-19 від 22.06.2026).

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях

Результати дисертаційного дослідження опубліковано в 24 наукових працях, з них: 5 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному науковому періодичному виданні, включеному до наукометричної бази

Scopus, 18 – тези доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Вищезазначене дає змогу зробити висновок про повноту відображення в публікаціях основних положень дисертаційної роботи, що винесені на захист. Характер видань, зміст і оформлення наукових праць відповідає вимогам щодо забезпечення релевантності висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії

6. Структура, стиль та мова дисертаційної роботи

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (153 найменування) та 10 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 313 сторінок, з яких основного тексту – 222 сторінки. За обсягом, структурою та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Результати дослідження обґрунтовуються інформацією, що міститься у таблицях, рисунках, матеріалами попередніх досліджень, викладених у списку використаних джерел, та належним чином розкривають його сутність.

Робота написана державною мовою. Стиль викладення матеріалів в дисертації відповідає вимогам до наукових праць такого рівня, характеризується науковістю, системністю, обґрунтованістю, логічністю та послідовністю, з коректним використанням термінологічного апарату.

7. Дотримання академічної доброчесності

Текстуальних запозичень без посилань або інших порушень вимог академічної доброчесності не виявлено. При дослідженні, результати якого викладені у дисертаційній роботі, здобувачем дотримано етичні принципи, ознаками чого є: наявність посилань на джерела використаної інформації; коректне використання даних, отриманих з різних джерел з метою отримання та обґрунтування результатів проведеного дослідження.

8. Дискусійні положення та зауваження

Попри загальну позитивну оцінку викладених у дисертації положень, висновків і рекомендацій, вважаємо за необхідне відзначити такі дискусійні положення:

1. Отримані в дисертації результати варто було б розглянути в контексті Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердженого операційного плану заходів з її реалізації. Співвіднесення розробленої моделі й запропонованих рекомендацій із завданнями цього програмного документа посилило б практичну спрямованість роботи.

2. У роботі розраховано інтегральний індекс виробничо-збутового потенціалу України за 2021–2026 рр. відносно довоєнного рівня (с. 197), проте його оцінка в зіставленні з аналогічними показниками розвинутих країн та країн ЄС не проводилася. Порівняльний аналіз індексу виробничо-збутового потенціалу із міжнародними орієнтирами дав би змогу оцінити позицію виробничо-збутового потенціалу України в ширшому контексті сталого розвитку та євроінтеграційних процесів.

3. У роботі поряд з україномовними назвами сценаріїв (песимістичний, базовий, оптимістичний) послідовно наведено їх англomовні відповідники (prolonged shock, partial recovery, accelerated recovery) (с. 161, 162, 166, 170, 172, 225). Доцільно уточнити походження цих позначень, чи запозичені вони з певної міжнародної методики прогнозування або ж є авторськими позначеннями.

4. Наведений у роботі перелік пріоритетних напрямів державної політики (с. 141, п. 3.1 розділу 3) (розмінування, пільгове кредитування, розвиток переробки, зберігання, логістики та ін.) та їх оцінювання (с. 227) є досить широким. Чи міг би автор виокремити один-два напрями, які, на його думку, є найбільш невідкладними у короткостроковій перспективі.

Вважаємо за потрібне зауважити, що більшість з наведених зауважень мають дискусійний та рекомендаційний характер, тому в цілому не впливають на позитивну оцінку результатів виконаного дослідження

Наведені зауваження відображають наукову позицію опонента і не заперечують значущості отриманих автором результатів.

9. Відповідність дисертації спеціальності та встановленим вимогам

Дисертаційна робота Жебка Олександра Олеговича на тему «Моделювання зростання потенціалу забезпечення продовольчої безпеки України» за змістом, метою, завданнями, висновками та науковою новизною відповідає спеціальності 051 «Економіка». Дисертація є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та методичні результати, які характеризуються ознаками наукової новизни та мають істотне значення для галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022.

10. Загальний висновок

Дисертація на тему «Моделювання зростання потенціалу забезпечення продовольчої безпеки України» є самостійним, актуальним, завершеним і логічно побудованим науковим дослідженням, яке виконано на достатньо високому науковому рівні. Отримані у результаті дослідження наукові здобутки характеризуються новизною та мають практичну цінність. Здобувачем отримано результати, які дозволили комплексно вирішити наукову проблему моделювання зростання виробничо-збутового потенціалу аграрної сфери як інструменту забезпечення продовольчої безпеки України.

Теоретичний базис і використані методи наукового дослідження, апробація результатів дисертації свідчать про достовірність представлених положень та висновків дисертаційної роботи. Всі поставлені в дисертації

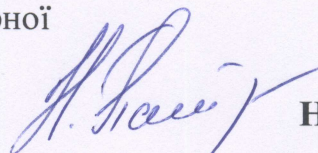
завдання виконані, положення наукової новизни та висновки дослідження узгоджені між собою. Анотація дисертації відображає основні положення та складові дослідження. Стиль та мова роботи відповідають науковому професійному рівню, матеріали дослідження викладені логічно та послідовно. Кількість публікацій відповідає існуючим вимогам, а їх зміст відображає основні положення та результати дисертації.

За змістовними і формальними ознаками дисертаційна робота «Моделювання зростання потенціалу забезпечення продовольчої безпеки України» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, а її автор, Жебко Олександр Олегович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

заступник директора з науково-проектної роботи, завідувач відділом соціально-економічного розвитку сільських територій Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»,

доктор економічних наук, професор

Наталія ПАТИКА

Підпис Патика Г. засвідчую:

Зав. відділу наукових кадрів, аспірантури і спецради ННЦ "Інститут аграрної економіки"